

Het rode tapijtje nodigt je ten dans

PETER HENK STEENHUIS

Wat is er zo confronterend aan dit beeld? Is het de kleur, het wit op wit, zo puur dat het bijna ongeennaakbaar wordt? Zijn het de zeven ellipsen, die iets van de wand lijken te komen, en een korte schaduw naar beneden werpen? Is het de manier waarop ze zijn opgehangen, in een symmetrische, kroonachtige vorm, met een forse ellips aan de voorkant? Of is het dat rare, rode, ronde stukje tapijt op de grond, waar ik nu op sta en waardoor dit kunstwerk van Karin van Pinxteren zich uitbreidt over de vloer?

Om antwoorden op deze vragen te vinden, doe ik een paar passen naar achteren. Nu sta ik niet meer op de rode stip, maar kijk ernaar, en van de stip naar de muur. Dit voelt comfortabeler. Hoewel bij moderne kunst een titel de kijker vaak juist op een dwaalspoor zet, spiek ik even: *Court Dance II and a soft spot for a proposal* heet het werk dat de hoofdwand in beslag neemt van de tentoonstelling van Van Pinxteren die nu te zien is in museum De Pont in Tilburg. Wij zijn hier getuige van een hofdans, en kijken naar een zachte plek voor een voorstel, of misschien een huwelijksaanzoek.

Van Pinxteren: “De hofdans is een fascinerend ritueel. Het zijn dansen die eeuwenlang aan de Europese hoven werden gehouden, en die altijd aan strenge regels waren gebonden. De plaatsen waar je moest zitten, staan en dansen stonden vast. De voornaamste gasten kregen de beste plaats op de dansvloer. Leren dansen, buigen en het aanleren van vorstelijke gedragsregels maakten destijds deel uit van de opvoeding van de adel. En natuurlijk kan de uitnodiging voor een dans de opmaat zijn voor een huwelijksaanzoek.

Wat er gedanst werd, verschilde per periode.

De vragen zijn eigenlijk taboe. Toch bekruipen ze de toeschouwer die voor een kunstwerk staat: wat bedoelt deze kunstenaar? Peter Henk Steenhuis stelt de verboden vragen aan Karin van Pinxteren.

Vanaf het einde van de achttiende eeuw was dat de wals, een dansvorm waar ik sinds mijn kindertijd een voorliefde voor heb.

Als er op feestjes een wals gedraaid werd, nam mijn vader mij de dansvloer op. Dan zwierde hij me rond, en tilde me op, waardoor ik los kwam van de grond. Heerlijk, even bevrijd van de zwaartekracht. Maar ik voelde ook dat ik de ruimte in zou slingeren als hij me zou loslaten. Omdat ik mijn vader volledig vertrouwde was dit geen angst maar een sensatie.

Ik kan dat gevoel te zweven nog helemaal terughalen. En ook het ritme van de wals is blijven hangen, de driekwartsmaat heeft zo’n fijne herhaling. Veel later bedacht ik dat die middelpuntvliedende kracht alleen kan ontstaan dankzij een tegenhanger of een tegengewicht.’

Wie is dat?

“Dat is de ander. Als je jong bent zijn dat auto-

matisch je ouders. Later maak je je van hen los, en moet je op zoek naar de ander.”

Moet je zelf deel gaan nemen aan de hofdans.

“Ja. En die hofdans blijkt dan ook een metafoor voor veel verschijnselen in de werkelijkheid. Wij staan nu voor Court Dance II. Die is ontstaan uit Court Dance I, een werk dat de kunstwereld tot onderwerp heeft. De kunstwereld is een arena waarin je mag verschijnen – of niet. Krijg jij een schaalje met een uitnodiging? Wie nodigt jou uit? Met wie mag je dansen? Zoals de hofdans aan het hof minder met liefde dan met zakelijk belang van doen had, zo gaat het in de kunstwereld ook om belangen, relaties. En de dans is er een vreemd spel, een toneelstuk, waarin je de ander pleziert, complimenteert met zijn mooie schoenen. Maar net als aan het hof wordt er in de kunstwereld geroddel bij het leven.

Met het materiaal heb ik de hiërarchie van die wereld geconstrueerd: de zwartgroene ellipsen zijn beschilderd met de superieure olieverf – het olieverfschilderij is nog steeds *top of the bill*. De wand erachter is geschilderd met het inferieure latex. Zo zit het in de kunst ook: onderaan ploeteren werkmieren, en slechts een paar kunstenaars staan in the spotlights. Maar ze hebben elkaar nodig, de ellipsen kunnen niet schitteren zonder de achterwand, waar ze net van loskomen.”

Dat is opvallend bij Court Dance I en II: de ellipsen komen naar voren van de achterwand, die wel degelijk deel uitmaakt van het kunstwerk. Hebben we hier te maken met schilderijen of installaties?

“Court Dance I is een schilderij. Kenmerk van een schilderij is dat het geheim aan de voorkant zit.” ►

We zijn hier getuige
van een hofdans.
Het kan ook een
huwelijksaanzoek zijn

Zeven ijle ellipsen: Court Dance II, met bezoeker. FOTO RUUD PLOEG

Een hofdans maakt kwetsbaar, jij moet iemand uitnodigen, en diegene kan je afwijzen. Dat is het enge van het leven: krijg je een 'ja' of een 'nee'?

Aan de achterkant, want die zie je niet.

"Nee, de achterkant doet bij een schilderij niet ter zake, het geheim is wat je ziet. Bij beide werken blijven de ellipsen ook voorkant. Zeker bij Court Dance I heb ik geëxperimenteerd met de afstand tussen de olieversellipsen en de muur. Fractie meer naar voren, fractie meer naar achteren. Uiteindelijk staan ze 0,8 centimeter van de wand, zodat ook vanaf de zijkant de achterkant buiten beschouwing blijft."

Is het belangrijk voor u, of een werk een schilderij is of een installatie?

"Ja. Ik heb grafische vormgeving en architectonische vormgeving gestudeerd. Ik heb me dus altijd beziggehouden met de tweede en de derde dimensie. Het lijkt alsof je driedimensionaal meer ruimte kunt scheppen. Het tegendeel is waar: ik kan op een heel klein doekje een veel grotere ruimte scheppen dan met welke installatie ook. Dat komt doordat de menselijke maat wegvalt; je kunt er fysiek niet in, en schakelt over op je geest, waar de ruimte schaalloos is. Bij een installatie word je geconfronteerd met je lichamelijkeheid; een schilderij vergeestelijkt."

Zwaar woord, 'vergeestelijken'. U bedoelt dat een schilderij de fantasie van de kijker aanjaagt?

"Nee, bij fantasie verzin je iets. Dat gebeurt hier niet. Bij het maken van het werk verzin ik niets, het ontstaat door mijn eigen ervaringen en gedachten. En ik probeer ook niet de fantasie van de toeschouwer te stimuleren, maar ervaringen op te roepen. Toen jij net naar dit werk ging kijken, vond je het comfortabeler een paar stappen naar achteren te zetten. Dat had niets met fantasie te maken, dat was een ervaring."

Ik denk dat een schilderij meer een mentale ervaring bewerkstelligt, en een installatie meer een fysieke. Dat is de reden dat ik de grenzen op zoek van installatie en schilderij: mijn werk beweegt zich tussen het mentale en het fysieke. Court Dance II zit in het schemergebied en bewerkstelligt beide ervaringen."

Ik doe weer een paar stappen naar voren, en betreed de rode stip, die nu, met het verhaal over de kunstwereld in het achterhoofd, ook wel wat krijgt van een heel klein rood lopertje. Maar dat idee moet ik verwerpen: wie over de rode loper loopt is al uitgenodigd, mag al deelnemen aan de dans. Zo ver ben ik nog lang niet. Zodra ik op de rode punt sta, voel ik me fysiek onbehaaglijk, zoals je je voelt wanneer iemand te dicht op je komt staan, jouw ruimte binnendringt. Maar nu ben ik het die binnendringt, te dicht op de ander komt.

Die twee, drie meter verschil in afstand maken dat ik veranderd ben van toeschouwer in deelnemer aan de hofdans. Hierdoor verandert mijn blik op het werk sterk.

Van een afstand bewonderde ik de zeven ijle ellipsen, die zich in een zuivere, harmonische vorm tot elkaar verhielden. Zonder mijn hoofd te draaien kan ik nu de buitenste twee niet meer zien, en die daarbinnen eigenlijk ook nog maar vaag. Ik heb voornamelijk te maken met de ellips pal voor me. Dat moet degene zijn die ik ten dans vraag.

"Een hofdans maakt kwetsbaar", zegt Van Pinxteren, "jij moet iemand uitnodigen, en diegene kan je afwijzen. Dat is het enge van het leven: krijg je een 'ja' of een 'nee'?"

Dit is een intimiderend personage.

"Hij is manshoog."

Het is helemaal geen persoon, het is een ellips.

"De ellips is oorspronkelijk een portretvorm, een kader van een fotolijst. Met dat kader ben ik ook begonnen, in 2000, toen ik meedeed aan een groepstentoonstelling in Tilburg. Ik had een fotolijst aan de straat gezet, en zat er zelf achter als een hostess, een gastvrouw, die de bezoekers uitnodigde deel te nemen aan de tentoonstelling. Naderden zij de fotolijst, dan stapte ik uit de lijst, gaf hen een uitnodiging en nam ze mee het plein op."

Tijdens die performance viel me op hoe gevoelig de relatie tussen mannen en vrouwen nog steeds is. Gaf ik de man de uitnodiging, dan keek de vrouw gepikeerd. Nodigde ik de vrouw uit, dan voelde de man zich gepasseerd.

Een paar jaar later zat ik wat te schetsen, ineens ontstond er een soort carrousel of een spiegeltent of een ring van ellipsen. Toen wist ik dat ik met deze vorm ontmoetingen kon bewerkstelligen."

Dat het in deze werken zeven ellipsen werden...

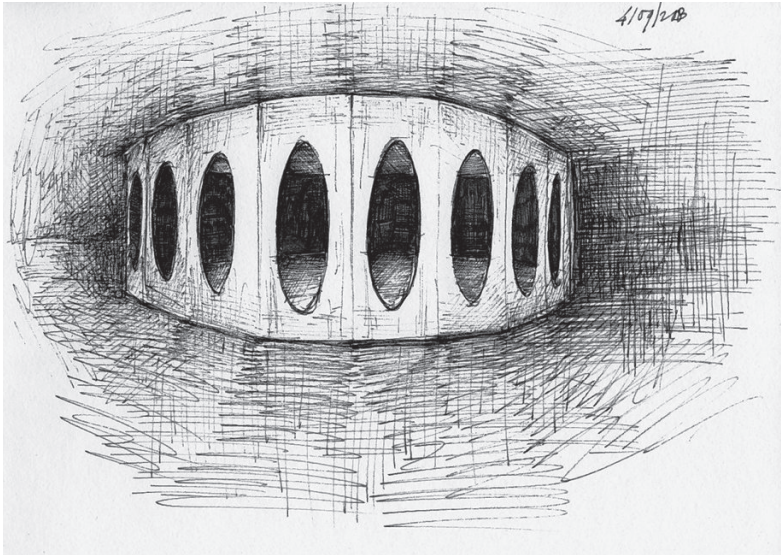
"... heeft niets te maken met de symboliek van het getal. Dat is een grafisch gegeven, een uitzuivering van de vorm. Ik had er tien, twaalf, uiteindelijk werden het er zeven, dat getal werkte het beste."

En ze werden wit.

"Jij noemde wit puur en ongenaakbaar. Ik denk over kleur zelden na in termen van betekenis. Ik kijk meer ruimtelijk naar kleur. En zou dan zeggen: wit doet een pas naar voren, neemt de ruimte over."

Word ik gedwongen er betekenis aan te geven dan zou ik zeggen: wit staat voor mij voor onbeschreven. Bij een ontmoeting projecteren we ook onze verlangens op de ander.

Iedereen heeft verborgen verlangens. Als

DOOR HET BEELD

'Door het beeld' is een initiatief van *Trouw* en de Ketelfactory, een projectruimte in Schiedam onder leiding van Winnie Teschmacher. De tentoonstelling 'Part of Someone's Diorama' is tot en met 3 juni te zien in museum De Pont in Tilburg.

Bij de tentoonstelling zijn een publicatie en een zeefdrukeditie verschenen. De publicatie, 'Part of Someone's Diorama', ontvangt u tegen inlevering van deze bon met drie euro korting.

Wat? Peter Henk Steenhuis gaat in gesprek met Karin van Pinxteren.

Wanneer? 19 april, 16.30-18u.

Waar? Museum De Pont, Wilhelminapark 1, Tilburg.

Kosten? Gratis toegang vanaf 16.30u; museum is open (en voor deze gelegenheid gratis toegankelijk) tot 20u.

toeschouwer mag je jouw verlangens projecteren, niet op het witte doek, maar op het witte, onbeschreven beeld."

Daarvoor moet je wel van toeschouwer veranderen in deelnemer.

"Deze tweede hofdans is een paar jaar geleden ontstaan in de Ketelfactory in Schiedam. Na een tentoonstelling heb ik het werk weggezet, ik was er ontevreden over, wilde het zelfs vertrimmen.

Toen ik het later weer tegenkwam, verbaasde het me enorm: dit is wél goed! Wekenlang ben ik er omheen blijven cirkelen, totdat ik er intuïtief dit rode tapijtje voorlegde. Alsof er op een gong werd geslagen: Nu is de hofdans af." ■

Peter Henk Steenhuis is redacteur van *Trouw* en publicist

Boven:
Court dance, schets van
Karin van Pinxteren

Onder:
Court dance I, installatie die 'je
confronteert met je lichamelijkheid'.
FOTO PETER COX